

fiskální harmonizace či sjednocení systému sociálního zabezpečení. V prostředí bez sjednocující dlouhodobé vize je ponecháno volně pole působnosti pro krátkodobé partikulární zájmy lobujících nadnárodních společností a jejich politických spojenců.

Jako další slabina Evropské integrace je v knize zmíněna slabá politická infrastruktura na supranacionální úrovni. Tato problematika otevření se Evropské unie společným zájmům zůstává nedořešena a ne zcela institucionalizována.

Třetím hlavním problémem integrace a podnětem k debatě o sociální kvalitě je krize politické podpory. Legitimita evropských idejí zaznamenává od poválečných padesátých let sestupnou tendenci. Důvodem je chybějící veřejná politická aréna, netransparentnost politického rozhodování a minimální prostor pro nevládní organizace pro to, aby vstoupily do rozhodovacích procesů. V knize se podrobněji zmiňuje problematika politické podpory a s tím spojený tzv. demokratický deficit rozhodujících evropských institucí. V textu jsou nastíněny dva důvody demokratického deficitu: důvody strukturální a působení globalizačních procesů. Struktura Evropské unie staví do kontradikce demokraticky konstituované národní státy a instituce unie, které činí závažná nadnárodní rozhodnutí bez větší demokratické legitimacy. (Konzultační role parlamentu se v posledním období rozšiřuje a jeho role v procesu tvorby závazných rozhodnutí – direktiv už se v určitých případech nedá obejít, ale posílení role parlamentu není dostačujícím řešením). Globalizace v podobě nadnárodních monopolů podryvá teritoriální a demokraticky podložené zájmy národních států, což způsobuje nevyrovnanou situaci s nerovnými prostředky komunikace. Proto je v knize vyslovena podpora vzniku nadnárodních politických institucí umožňujících kontrolu a realizaci sociálnětálních zájmů, tzn. jakési globální protisíly.

Z kontextu popsaných problémů Evropské unie autoři a editoři vyvozují potřebu diskutovat sociální kvalitu jako možnou „novou vizi“

pro Evropu 21. století, která se obrací k občanům a občanské společnosti. Tento, svojí podstatou a genezí normativní termín sociální kvality je konceptualizován za účelem zdůraznění důležitosti sociální dimenze života evropské komunity a její nezbytnosti pro pokračování evropské integrace. Jde o reakci na debatu „ekonomická politika versus sociální politika“, argumentují pro tzv. třetí cestu, což znamená synergii těchto dvou raději, než upřednostňování pouze ekonomické politiky, jak se děje, podle autorů této publikace, v současné Evropské unii. Tyto úvahy úzce korespondují se sociologií „třetí cesty“ pozdně moderních teoretiků demokracie Giddense nebo Becka.

Z pohledu aplikovatelnosti a empirické využitelnosti je koncept sociální kvality míněn jednak jako jistý univerzální minimální standard, pomocí něhož mohou občané Evropy odhadnout efektivnost národní a evropské politiky, ale i jako ukazatel pro samotné politiky a evropské úředníky. Jde tedy o jakýsi indikátor socioekonomické změny a vlivů politiky. V knize se ukazuje, jak koncept sociální kvality může spojit klíčové oblasti politiky a může přinést určitou konzistenci v užití konceptů jako jsou sociální inkluze/exkluze, sociální koheze, emancipace, participace a sociální zabezpečení. Snaží se přinést jakýsi nový startovní bod pro dnešní, mnohdy nejasné debaty o různých kvalitách (kvality života, sociálních služeb, zaměstnání, průmyslových vztahů atd.).

Marie Valentová

Michal Kubát:

POLITIKA V POLSKU PO ROCE 1989. VOLBY, VOLEBNÍ SYSTÉMY A JEJICH POLITICKÉ KONSEKVENCE

Karolinum, Praha 2001, 1. vydání, 149 s.

Hned ve dvojím smyslu je recenzovaná práce mladého pražského politologa Michala Kubáta

Politika v Polsku po roce 1989 (podtitul *Volby, volební systémy a jejich politické konsekvence*) zaznamenáníhodná. Jednak je věnována zemi, která by v žádném případě neměla zmizet z našeho středoevropského obzoru. A za druhé je zaměřena na zcela specifické období tzv. postkomunistické konsolidace, tedy na svým způsobem nejvlivnější politologické téma posledních dekád 20. století. Viděno touto optikou se pravděpodobně především akademické obci (dozajista včetně studentské části) dostává k dispozici text, který stojí zato nejen přečíst s touhou dozvědět se určitá fakta, či získat a uspořádat si data, ale přímo pitvat po metodologické stránce, neb reprezentuje jeden z možných přístupů k dané látce.

M. Kubát se totiž rozhodl spojit analýzu geneze postkomunistického Polska výhradně s jedním z výsostných znaků každé politické soustavy, totiž volebním systémem. Je to přístup, který má v tradici moderní politické vědy své kořeny, byl vícerokráte nejen použit, ale též obhajován. Z hlediska rozboru postkomunistické země ovšem působí, nutno podotknout, relativně novátorsky. Ne že by se volební systémy a jejich příslušné politické konsekvence trestuhodně mýjely se současnými badatelskými prioritami politologické obce. Ve většině textů, které se nějakým způsobem dotýkají postkomunistické reality, se však objevuje „pouze“ jako jedna z řady rovin, přitom nikoli zcela primární, spíše dokreslující, interpretační. Michal Kubát tak svým krokem učinit z voleb centrální bod celé analýzy provedl, jistě nikoli bezděky, zajímavé a ve svých souvislostech takřka dalekosáhlé rozhodnutí: totiž pojmut postkomunistické Polsko jako svým způsobem standardní politický systém, na nějž lze, ba je namístě též aplikovat „standardní“ badatelské metody. Jinými slovy vzdát se v jistém smyslu slova „nekonečných“ transitologických pokusů, které ostatně v některých případech sklouzávají v klišé či (hůře) badatelský konstruktivismus, vyhnout se povětšinou málo vypočítavému pojmoslovné ekvilibristice a opřít se o pojem a jev empirický a kvantifikovatelný.

A jak bylo již konstatováno, přinést tak vlastně důkaz o měřitelnosti i postkomunistických soustav, před jejichž aktuálními problémy nemusí nutně politická věda stát ve zmatku, či dokonce rezignovaně (s „vděčnou“ asistencí mediální scény), a tím pádem i o jejich v jistém smyslu standardnosti. Řekněme na rovinu: příjemný závan empiricko-analytické metody z pražského prostředí a zároveň sympatický pokus vypořádat se na základě na datech založených zkoumání jak se všemi zdánlivými „špecifiky“, tak též s komentátory, kteří svou pověst postavili právě na bohapustých spekulacích, navíc často kopírujících ty nejbanálnější fráze. (Nikoli zcela na okraj pak upozorněme na fakt, že Michal Kubát toto své přesvědčení hájí též v podmínkách vývoje českého politického systému, kde se aktivně zapojil do debat kolem tématu volební reformy.)

Avizovaným cílem celé práce je tedy dle samotného autora pojednat o „všech volebních systémech a všeobecných volbách v Polsku od roku 1989 dodnes“ (s. 5). Vedle jednak očekávatelné pasáže o volebních systémech, dle kterých se polské volby postupně konaly jednotlivých parlamentních, prezidentských i komunálních volebních klání (kapitola třetí) se ovšem autor rozhodl zařadit na samotný začátek celého textu dvanáct stránek „základních tezí o volebních systémech a jejich politických konsekvencích“. Zde, zdá se, jakoby z M. Kubáta vyprchala avizovaná metodologická odvaha; zařazení této podkapitoly se jeví přinejmenším jako nadbytečné; víra v efektivitu samotného zkoumání fenoménu voleb v postkomunistickém kontextu by mohla být provázena též důvěrou, že současná česká politologická obec je již seznámena se základními volebními modely a teoriemi. Nicméně nejedná se o postřeh „nemilosrdně“ kritický, připusťme i možné autorovo přesvědčení o nutné výchozí logice tohoto terminologického kroku.

Naopak jako velmi vhodné a ve svém důsledku přesvědčivé se jeví Kubátovo rozhod-

nutí věnovat zcela speciální pozornost a tedy konkrétně i vlastní kapitole „důležité“ otázky polské volební reformy z roku 1993. Právě na tomto příkladě totiž autor získává dostatečnou oporu pro své předcházející volební interpretace i konečkonců pro vlastní ideu celého textu. S dostatečnou výpovědní hodnotou totiž ukazuje a domýšlí důsledky tohoto konkrétního aktu „volebního inženýrství“.

Na základě řečeného i čtenář textu neznalý lehce odhadne, že se jím průběžně prolíná problematika politických stran. Ostatně, M. Kubát na závěr celé práce připojil tři dodatky, z nichž hned první je věnován stručným charakteristikám nejvýznamnějších politických stran, hnutí a uskupení na polské stranicko-politické scéně po roce 1989 (druhý dodatek přináší stručné medailony hlavních prezidentských kandidátů, třetí se pak vrací k otázce principů sčítání hlasů při polských volbách). A zde je třeba uvést základní kritický postřeh vůči recenzovanému textu. Tím je skutečnost, že se autor v podstatě zcela vyhnul otázce geneze polského stranického systému. Jistě, toto téma není autorem avizováno. Na druhé straně není možno nekonstatovat, že analýza voleb a jejich výsledků je v klasické „duvergerovské“ politologické tradici chápána především jako základní kámen k následnému fundamentálnímu rozboru rozmanitých aspektů fungování dané stranické scény. A tak vzniká otázka, zda v právě této rovině neměla jít ambice M. Kubáta přece jen dále. Že by snad téma další práce...?

A nebyla by to standardní recenze, kdyby se vyhnula problému autorem využitých pramenů. Opření se především o polské zdroje je možno označit za přirozený krok, třebaže – dodejme – i v českém prostředí se bylo možno během minulé dekády setkat s politologickou reflexí polského vývoje. Ale jednu reakci si lze odpustit jen velmi těžko: při vší úctě ke jménu Jerzyho J. Wiatra je nutno konstatovat, že pro vnímání polské politické scény po roce 1989 existuje celá řada výraznějších, originálnějších a v neposlední řadě též „trefnějších“

příspěvků jiných autorů a badatelů. V tomto smyslu se jeví zařazení speciální podkapitoly (III.5.1. – *Příčiny volebního úspěchu postkomunistů 5 let po pádu komunismu dle J. J. Wiatra*, viz s. 78–80) jako přinejmenším nešikovné, ale spíše škodlivé a tématu neadekvátní.

Ale není namístě končit celou recenzi v kritickém tónu. Celá práce (představující jistě více než autorem skromně použité slovo „příručka“) totiž bezesporu vyznívá jako velmi poctivě vypracovaný text, s již na začátku popsanou interesantní tematickou koncentrací, jistou metodologickou opcí a v neposlední řadě i průkaznou autorskou obezřetností s analyzovanými jevy. Kéž by bylo možno předcházejí souvětí napsat o každém politologickém textu.

Jan Holzer

Breda Luthar, Tonči A. Kuzmančić, Srečo Dragoš, Mitja Velikonja, Sandra B. Hrvatín a Lenart J. Kučić:

THE VICTORY OF THE IMAGINARY LEFT.

THE RELATIONSHIP OF THE MEDIA AND POLITICS IN THE 2000 PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SLOVENIA.

Lublan, Peace Institute, 118 stran ISBN: 961-6403-01-X.

Moderní demokratické společnosti pokládají volby za stále důležitější prostředek vlivu občanů na politický život jednotlivých zemí. Tento důraz na volební akt – a stejně tak i na studium a tvorbu volebních systémů a volebních kampaní – se stává ještě zřetelnějším v nově se rozvíjejících demokraciích, kde většina aspektů voleb ještě nebyla ustálena a o jejichž podobách politologové a odborníci z příbuzných společensko-vědních disciplín prakticky neustále diskutují. Jedním z příspěvků do této diskuse je také kniha kolektivu slovinských